

Aija Vilka

Nelieli arheoloģiskās uzraudzības darbi Aglonas Upursalas pilskalnā (Upurkalnā) 2013. gadā

Adrese. Aglonas novads, Aglonas pagasts, Ciriša ezera Upursala.

Laiks. 2013. gada 19. jūlijs.

Vēsture. Arheoloģiskie izrakumi Upursalā notikuši divas reizes – 1977. un 1979. gadā Jura Urtāna vadībā. 1977. gadā izrakumi tika veikti pilskalna plakumā, R, D nogāzē un tā Z pakājē – apmetnē. Izrakumu laikā pilskalnā tika iegūtas švīkātās keramikas trauku lauskas, masīvas bronzas aproces fragments, oglītes, kā arī tika atsegti pavardi, stabu bedres un, iespējams, uzejas bruģējums. Savukārt apmetnē izrakumu laikā tika iegūtas bezripas keramikas lauskas, māla vērptomā skriemeļa fragments, dzelzs duncis, kaula irbulis, dzelzs āķa puse u. c. priekšmeti. Iegūtie atradumi liecināja, ka Upurkalns kā pilskalns izmantots pirms mūsu ēras un mūsu ēras sākumā, bet apmetne kalna pakājē veidojusies vēlāk – ap 1. g. t. vidū.¹

1979. gada izrakumi tika veikti no Upurkalna netālu esošajā, t. s. Mīlestības kalniņā, kurš nereti uzskatīts par kulta kalnu. Izrakumu laikā netika atrasti nekādi pierādījumi, kas liecinātu par Mīlestības kalniņa izmantošanu kulta vajadzībām, tāpēc šīs vietas izmantošana un saistības ar Upurkalnu pagaidām paliek neskaidra.²

---

¹ J. Urtāns. Pārskats par arheoloģiskajiem izrakumiem Ciriša ezera Upursalā 1977. gadā. – Rīga, 1977. Glabājas – VKPAI Pieminekļu dokumentācijas centrā, inv. nr. MKPZP 14865/2168 – 65 I); J. Urtāns. Arheoloģisko pieminekļu apsekošana Valkas un Preiļu rajonā un izrakumi Ciriša ezera Upursalā 1977. gadā. *Zinātniskās atskaites sesijas materiāli par arheologu un etnogrāfu 1977. gada pētījumu rezultātiem.* – Rīga: Zinātne, 1978. – 79.–83. lpp.

² J. Urtāns. Pētījumi Ciriša ezera Upursalā pie Ruskuļu akmens un Daugmales kapulaukā. *Zinātniskās atskaites sesijas materiāli par arheologu un etnogrāfu 1979. gada pētījumu rezultātiem.* – Rīga: Zinātne, 1980. – 103.–105. lpp.

Apraksts. Lai pilnveidotu Upursalas estētisko baudījumu, VAS "Latvijas Valsts meži" 2013. gadā nolēma tajā uzstādīt koka skulptūras – vienu Mīlestības kalniņā, otru Upursalas pilskalnā. Skulptūru uzstādīšana paredzēja zemes darbus (lai nodrošinātu skulptūru stabilitāti, to metāla "kājas" tika ieraktas zemē) un attiecīgi iejaukšanos kultūrslānī, tāpēc darbu laikā tika nodrošināta arheoloģiskā uzraudzība.

Pirmā skulptūra "Divas dzērves" – divas kopā savijušās dzērves – tika uzstādīta Mīlestības kalniņā. Izraktajā bedrē (caurmērs ap 1,0 m, dziļums 0,7 m) netika konstatētas kultūrslāņa pazīmes, tajā atsedzās gaiši dzeltenas smiltis.

Otra skulptūra "Ugunīgā" – sievietes atveidojums – tika uzstādīta Upursalas pilskalna plakuma DA pusē. Skulptūras nostiprināšanas vajadzībām tika izrakta ap 1,0 m dziļa bedre. Zem velēnas atsedzās vienmērīgs, gaiši pelēks kultūrslānis, kurā netika konstatētas ogļu paliekas vai keramikas lauskas.

Arheoloģiskās uzraudzības laikā tika apsekots pilskalns un atrasta neliela švīkātās keramikas lauska – pilskalna DR nogāzē, pie pilskalna pakājes, kas būtu saistāma ar pilskalna kultūrslāni. Šajā vietā konstatēts tumši pelēks, intensīvs kultūrslānis. Uzraudzības laikā tika veikta arī neliela pilskalna plakuma zondēšana. Pretēji gaidītajam (saskaņā ar J. Urtāna veiktajiem izrakumiem), zondēšana neuzrādīja intensīvu, tumši pelēku kultūrslāni, lielākoties zondējumos atsedzās gaiši pelēks kultūrslānis (vidēji 0,3 m dziļumā), zem kura atsedzās grants vai gaiši dzeltenas smilts slānis.

Secinājumi. Arheoloģiskās uzraudzības laikā iegūta viena švīkātās keramikas lauska, kas apstiprina jau iepriekš izvirzīto pilskalna apdzīvotības laiku – 1. g. t. p. m. ē. Uzraudzības laikā izraktā bedrē Mīlestības kalniņā neuzrādīja nekādas kultūrslāņa pazīmes, tāpēc neizdevās iegūt vairāk ziņu par šīs vietas izmantošanu pagātnē. Pagaidām nav pierādījumu, lai pieņemtu, ka Mīlestības kalniņš izmantots kā kulta vieta vai svētvieta, tāpat arī nav skaidra tā saistība ar Upursalas pilskalnu.